

Försvar eller underkastelse

Det inlägg av författarinnan Sara Lidman som publicerades i gårdagens tidning är säkerligen representativt för den blandning av — eller kanske snarare den glidning mellan — befogad skräck för ett atombombskrig och radikalpacifism som på en del håll framträder i dagens debatt. Vi har därför gärna berett plats för fru Lidmans artikel, som genom sin iver och sin bitterhet blir ett gott uttryck för en känslomässigt respektabel åsikt. Då vi bemöter den skall det ske genom ett allmänt resonemang. Vi skall inte gå in på försmådeligheter och förvanskningar — några av dem påpekas i annat sammanhang av den särskilt utpekade medarbetaren — och inte heller söka besvara dem med samma mynt.

Först dock ett ord av principiell, om man så vill moraliserande kritik mot hela den tankegång det här gäller. Fru Lidman och hennes meningsfränder betonar med kraft vad vi alla är ense om, att krig är ohyggligt och att ett krig med atomvapen är än ohylligare än andra krig. Deras slutsats blir: Bort med kriget, bort med atomkriget, bort med tanken på atomvapen för Sverige! Men då de på så sätt fullföljer sitt resonemang underlåter de den granskning av realiteterna som även indignationen och skräcken måste söka nå fram till. Krigets förhatlighet är en sak, frågan om Sveriges försvar en annan sak. Därför att kriget är förhatligt är det inte säkert att Sverige bör avrusta. Det finns förtvivlade människor som inte kan göra denna distinktion, men det är en plikt för alla att söka göra den.

Då den svenska socialdemokratin kommit fram till en positiv hållning i försvarsfrågan har säkerligen en tankelinje, framförd av Branting och kretsen kring honom för över fyrtio år sedan, varit den mest avgörande. Den utformades med oöverträfflig klarhet i en artikel i Tiden. Att avrusta var inte ett medel till krigets bekämpande, inte ens ett medel mot militarismen. Tvärtom: självuppgivelsen skulle leda till att vi blev erövrade och därmed "till det svenska folkets inorganisering genom militärt tvång uti en främmande stats militärväsen... militärslaveri under utländska officerare". Detta är läget i dag, liksom då denna artikel skrevs. Och all sannolikhet talar för att vi blev erövrade av

den eller de stater som i tyranniets tecken är inställda på aggression och förtryck och tvingades att, i händelse av krig, strida mot de stater som liksom vi tror på frihet för nationerna och inom nationerna.

Men skulle inte, säger några, vår avrustning inge en sympati hos andra som i praktiken bleve ett skydd för oss? I det första ledet är satsen säkert riktig; just de som är för avrustning och underkastelse skulle utan tvivel sympatisera med oss. Denna sympati är emellertid, det lär alla kunna erkänna, intet skydd för oss. Hos de andra, de erövringslystna, finner vi ingen sympati, om man inte med det ordet menar den glädje som en angripne känner inför den angripnes svaghet eller försvarslöshet. Allt tal om sympati som ett värn mot förtryck borde för övrigt tystna inför vad vi bevittnat under dessa år. Vad hjälper det de tio förslavade europeiska folken att den fria världen känner medlidande med dem, vad hjälpte det Ungern på hösten 1956 att demokratierna avskydde det bödelsarbete som förintade de upproriska?

Men, anser fru Lidman, läget har dock på ett sätt blivit ett annat, genom förstörelsemedlens ökade ohygglighet; därmed blir försvar meningslöst. Även på denna punkt är den första satsen i resonemanget riktig; det bör tillfogas att Dagens Nyheter, som fru Lidman angriper, med säkerhet mer än någon annan tidning sedan tolv år framhävt hur fruktansvärda de nya vapnen är. Men av denna sats följer inte att ett försvar blir meningslöst, än mindre att vi kan undvara atomvapen i detta försvar.

Det bör först erinras att de som i likhet med fru Lidman betonar atomvapnens överväldigande styrka inte rimligen kan hålla på ett försvar utan atomvapen. Att vi skulle värja oss, men endast med totalt underlägsna vapen, att vi skulle ha kanoner, men blott kanoner med en tusendel av motståndarvapnens effekt — det kan väl inte vara meningen. I så fall skulle vi offra oss, offra våra soldater först och främst, utan någon möjlighet att motstå. Meningen måste väl vara att vi skall avstå från allt försvar, med eller utan atomvapen.

Ett försvar med atomvapen är emellertid inte meningslöst. Ett sådant försvar har den styr-

ka att det kan verka avskräckande, att lockelsen till angrepp på ett avgörande sätt förminskas. Vad som främst kommer i fråga är de taktiska atomvapnen; de finns (även om fru Lidman förnekar deras existens), och de utmärks därav att de med sin korta räckvidd (några få mil) är uppenbart och ostridigt defensiva.

Vi kommer därmed fram till det avgörande dilemmat: Skall vi, skall alla demokratier kapitulera för att vara försäkrade om att inte bli deltagare i eller föremål för ett atomkrig? Att vi ensamma underkastar oss hjälper inte, som förut har sagts, resultatet blir blott att vi blir enrollerade i en annan stats arsenal, att vår militär får använda atomvapen i den främmande statens tjänst, att vår befolkning blir utsatt för atombomber i händelse av storkrig. Att alla demokratier skulle underkasta sig utan krig är uteslutet, och så länge det enda av dem, USA, inte gör det,

är situationen för alla kapitalerna densamma som för oss vid ensam underkastelse. Önskar vi då ett nytt slags demokratisk allians som skall gå ut på underkastelse i ett sammanhang? Det är svårt att tro att någon så gör. Den tanken innebär att vi hellre godtar ett förtryck som är säkert än risken av ett storkrig med atombomber — som redan ter sig begränsad på grund av skräcken för förödelse och som vi tror småningom skall försvinna.

Trygghet kan vi inte vinna nu, inte med några medel, sannolikt inte på lång tid. Vi kan arbeta för trygghet och fred, men vi måste ha klart för oss att isolerad avrustning inte är vägen, inte ens en dålig väg. Endast genom en internationell styrelse som kan kontrollera och ingripa kan nationerna få trygghet. Den förhoppningen, den förvisningen kan något hjälpa oss i den rädsla som vi alla, för närvarande måste känna.